

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук **Громова Євгена Володимировича** на дисертацію **Якименко Поліни В'ячеславівни** «Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти

1. Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, модернізації змісту освіти та її організації відповідно до світових тенденцій і вимог. Сьогодення, яке стрімкими темпами змінюється та оновлюється, вимагає від вищої педагогічної школи вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів, їх становлення як компетентного професіонала, який глибоко знає свій предмет, є відкритим до інновацій у педагогіці, володіє різними технологіями викладання свого предмету, здатний успішно проектувати і забезпечувати результативність освітнього процесу у закладах вищої освіти. У Концепції Нової української школи серед десяти ключових компетентностей визначено «спілкування іноземними мовами», що передбачає «уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів», «уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування». У зв'язку з цим актуалізована проблема пошуку нових методологічних підходів для оновлення змісту й педагогічних технологій професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання учнів у старшій школі. Вище зазначені чинники зумовили актуальність та доцільність теми, яку **Якименко Поліна В'ячеславівна** обрала

для свого дослідження. Дисертантка переконливо доводить актуальність своєї роботи, тема якої має досить чітке формулювання.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри професійної освіти та управління ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом» на тему «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика: політичні, юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми» (РК №0113U007698). Тема дисертації затверджена вченою радою ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом» (протокол № 11 від 14 грудня 2015 року).

Слід визнати, що представлена до захисту робота підпорядкована єдиній логіці і достатньо повно презентує хід і результати дослідження, містить чітко окреслену методологію наукових підходів до розв'язання поставлених завдань та ефективну організацію експериментальної роботи. На основі глибокого і різнобічного аналізу джерельної бази дисертантка виокремила наявні суперечності, зокрема між: потребою суспільства в компетентних учителях англійської мови, які здатні ефективно реалізувати освітній процес у профільних класах, і недостатнім рівнем їхньої професійної готовності до зазначеної діяльності; вимогами оновлених професійних стандартів щодо рівня професійної готовності майбутніх учителів (у тому числі англійської мови) до профільного навчання старшокласників і неналежним розробленням теоретичних і методичних засад їх реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти; необхідністю вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов.

Достатньо широкою є джерельна база дослідження (400 найменувань, із яких – 28 іноземною мовою), яку складають вагомі праці українських та зарубіжних науковців з питань теорії та практики професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови. Авторка точно й лаконічно цитує думки науковців та узагальнює їх, здійснює логічні переходи при розкритті сутності

теоретичних позицій представників різних наукових шкіл, переконливо обґрунтовує висновки.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертантка **Якименко Поліна В'ячеславівна** в своєму дослідженні здійснила цілісний науковий аналіз теорії та практики підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, визначила зміст, структуру та педагогічні умови організації досліджуваного процесу, виокремила компоненти, критерії, показники та схарактеризувала рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, теоретично обґрунтувала структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників та окреслила шляхи її впровадження в цілісний процес професійної підготовки студентів. У дисертації теоретично узагальнено й запропоновано нове розв'язання актуальної проблеми професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

3. Нові факти, одержані здобувачем. Виконана **Якименко Поліною В'ячеславівною** дисертаційна робота характеризується системним підходом та комплексним науковим дослідженням, в якому змістове наповнення супроводжується методичним аналізом об'єкта дослідження – професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови у закладах вищої освіти України. *Авторкою вперше* теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (*реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників*); розроблено структурно-функціональну модель підготовки

майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Авторкою проаналізовані базові поняття дослідження: *«профільне навчання», «профільне навчання старшокласників», «іношомовна підготовка старшокласників», «підготовка вчителя до профільного навчання старшокласників», «готовність учителя до профільного навчання».*

4. Сутність обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість дисертаційних положень підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел з проблем теорії та методики професійної освіти. Науковий апарат у вступі дисертації дає можливість сформулювати достатньо цілісні уявлення про структуру роботи, її інструментарій, способи інтерпретації отриманих даних. Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечений використанням відповідних наукових методів: теоретичних, емпіричних і математичних методів статистичної обробки результатів. Найбільш ефективними з них є аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення, опитування студентів і вчителів, викладачів, констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту, математичні методи статистичної обробки експериментальних даних для аналізу результатів педагогічного експерименту, зокрема критерій згоди Пірсона (χ^2). Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджується результатами експериментального дослідження і не викликає сумніву. Робота систематизована та належним чином оформлена. Результати наукового дослідження отримали належну **апробацію**, що підтверджується виступами на 7 міжнародних і 5 Всеукраїнських наукових конференціях.

5. Значення отриманих результатів для науки і практики полягає у можливості їх широкого використання для професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в умовах імплементації Концепції «Нової української школи». Основні положення та результати дисертаційної роботи **впроваджено** в освітній процес комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської області, Закарпатського угорського інституту імені

Ференца Ракоці II, Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати і висновки дисертаційного дослідження **Якименко Поліни В'ячеславівни** мають практичне значення для підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників та полягають в розробленні й упровадженні навчально-методичного забезпечення для професійної підготовки учителів англійської мови, а саме: методичного посібника «Теорія і методика підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників», спецкурсу «Теорія та методика профільного навчання старшокласників», діагностичного інструментарію. Теоретичні положення, отримані результати й висновки дослідження можуть бути використані під час підготовки майбутніх учителів англійської мови, опрацювання змісту освітніх програм, розробки робочих і навчальних програм, навчально-методичних матеріалів для викладачів і студентів, формування нових знань і вдосконалення навичок організації профільного навчання (іноземна мова) в старшій школі.

Таким чином, можемо констатувати, що визначені в дисертації мета і завдання виконані. Існують усі підстави визнати висновки валідними, усвідомити їх практичне спрямування на якісне вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація належним чином структурована, її структура визначається метою і завданнями, поставленими дисертанткою. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації зумовлена авторською концепцією дослідження, згідно з якою **Якименко Поліна В'ячеславівна** передає його логіку, послідовно розкриваючи всі аспекти.

У вступі дисертантка окреслює завдання роботи, коректно визначає мету, об'єкт, предмет, теоретико-методологічну базу дослідження, інші обов'язкові компоненти, які характеризують послідовний підхід до розкриття наукової проблеми, наводить теоретичне і практичне значення роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** з'ясовано стан розробленості проблеми в психолого-педагогічній вітчизняній і зарубіжній літературі, виконано дефінітивний аналіз ключових понять, досліджено специфіку підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Дисертантка детально і поетапно аналізує найактуальніші аспекти компетентнісного й особисто-орієнтованого підходів у вищій педагогічній освіті в контексті сучасної педагогічної науки, виокремлює зміст готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників як складову професійної підготовки, як психологічну, інтелектуальну, праксеологічну, професійно-особистісну здатність до якісного забезпечення іншомовної профільної підготовки учнів старшої школи на основі сформованих у них базових іншомовних знань та вмінь. У контексті проблеми дослідження визначено зміст поняття *«підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»* як спеціально організованого системного процесу, спрямованого на набуття й удосконалення професійних знань, педагогічних умінь, розвиток особистісно-професійних властивостей, поступове накопичення досвіду, що використовують із професійною метою профільного навчання іноземній мові та літературі учнів старшої школи.

Визначальним пріоритетом *другого розділу «Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»* є розробка структурно-функціональної моделі та педагогічних умов підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Нам імponує позиція авторки щодо визначених структурних блоків та функціональних компонентів, а також

змісту, форм, методів, засобів підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Проведений ґрунтовний аналіз педагогічних умов, чітко встановлений взаємозв'язок принципів і підходів.

У *третьому розділі* **«Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** дисертантка проявила креативність у використанні інноваційних освітніх методів і форм під час проведення педагогічного експерименту та апробуючи педагогічні умови і структурно-функціональну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Особливого схвалення заслуговує впровадження педагогічних умов, яке вражає різноманіттям методичних пропозицій і знахідок. Проведений на контрольному етапі порівняльний аналіз рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників показав загальну позитивну динаміку за всіма компонентами в експериментальних групах. Висновки дисертації є повними й аргументованими, що послідовно, чітко й логічно підсумовують проведене дослідження, узагальнюють положення кожного з розділів. Автореферат відображає основні положення дисертації, повністю відповідає структурі дослідження, вони є ідентичними за своїм змістом.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи дисертаційне дослідження **Якименко Поліни В'ячеславівни** «Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників» як самостійне, логічно довершене і таке, що має теоретичне значення і практичну цінність, варто висловити певні зауваження:

1) на наш погляд, робота значно виграла б, якби авторка у першому розділі детальніше проаналізувала досвід зарубіжних учених з досліджуваної проблеми та представила їх окремим параграфом, оскільки у списку використаних джерел подано чималий перелік цих видань;

2) оскільки виокремлення критеріїв оцінювання рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників авторка здійснює на основі компонентів раніше визначеної структури цієї готовності, доцільно було б, на нашу думку, відразу після характеристики кожного компоненту подавати обґрунтування критерію, що відповідає зазначеному компоненту, а не виносити їх окремо, що певним чином розструктуровує зміст роботи;

3) у підрозділі 1.2 бажано було б здійснити більш повний аналіз освітньо-професійних програм підготовки вчителів англійської мови у педагогічних ЗВО, обґрунтувати специфічне у змісті професійної підготовки студентів у контексті формування їх готовності до профільного навчання старшокласників;

4) у третьому розділі достатньо широко представлено результати експериментальної роботи. Вважаємо, що окремі таблиці, в яких висвітлено результати педагогічної діагностики оцінювання рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання, варто було б перенести в додатки, адже вони досить об'ємні, а представлені в них показники за кожним критерієм цих етапів також подано в тексті у вигляді рисунків.

9. Повнота викладання результатів дисертації в опублікованих працях. Основний зміст і результати дослідження відображені у 19 публікаціях, із них: 1 монографія, 1 методичний посібник, 8 статей у фахових виданнях України, у виданнях, що індексуються провідними міжнародними наукометричними базами даних та в іноземних наукових періодичних виданнях, 9 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій. Наукові положення та висновки дисертаційного дослідження повно викладено в означених друкованих працях.

10. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації. Дисертація та автореферат оформлено відповідно до вимог МОН України. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Дисертація та автореферат оформлені за всіма вимогами, які висуваються до такого виду робіт.

11. **Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».** На основі вивчення поданої роботи доходимо висновку, що дисертаційна робота **Якименко Поліни В'ячеславівни** «Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її авторка – **Якименко Поліна В'ячеславівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Громов Євген Володимирович,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки, професійної освіти та
управління освітніми закладами
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

